

*NOTA VAN DE GOC
OVER DE OVERHEIDSFINANCIËN VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST*

*STAND VAN ZAKEN, BEGROTINGSVOORUITZICHTEN EN UITDAGINGEN OP DE
LANGE TERMIJN (2024-2029)*

GEWESTELIJKE ONTWIKKELINGSCOMMISSIE

10 OKTOBER 2024

Dit document hoort bij de **slides** van de presentatie over de **Brusselse overheidsfinanciën** en richt zich uitsluitend op de **tabellen en grafieken** die een diepgaandere analyse vereisen. De gedetailleerde informatie hieronder is bedoeld om de complexe elementen te verduidelijken, door een technisch licht te werpen op de essentiële punten en een beter inzicht te verschaffen in de begrotingsuitdagingen op lange termijn waarmee het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt geconfronteerd.

Inleiding

De GOC wilde een **planningseenheid** oprichten om een reeks **algemene overwegingen voor de langere termijn** op tafel te leggen die gericht zijn op onderwerpen met een directe impact wanneer de Commissie adviezen moet formuleren over specifieke dossiers. Dit zal de Commissie in staat stellen een **gemeenschappelijke filosofie** te bepalen en **duidelijke referentiepunten** te hebben voor haar toekomstige standpunten.

De GOC heeft al enkele **nota's** gepubliceerd op haar website (over de **metropool**, de **wijken** en de **energieproblematiek**), maar we werden al snel geconfronteerd met de **begrotingskwestie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

Het Gewest heeft verschillende **plannen (waaronder RPA's)** uitgewerkt, maar de **kosten daarvan zijn niet begroot**. Tegelijkertijd staat het voor andere uitdagingen die **aanzienlijke financiële middelen** vereisen, zoals de strijd tegen de **klimaatopwarming**, de **renovatie van het gebouwenbestand** en de **mobiliteit**.

We ontvingen met enige **bezorgdheid** de laatste **omzendbrief** van minister **Sven Gatz** (minister van Begroting), die aangeeft dat de **schuldprognoses** tamelijk **dramatisch** zijn. De schuld is gestegen van **3,4 miljard in 2018 naar 10,4 miljard in 2023** en zal in **2024 een niveau van 11,5 miljard** bereiken. Tot welke hoogte zal deze schuld blijven groeien? Kan de last van deze schuld zo groot worden dat er een **sneeuwbal effect** ontstaat, vooral als de **rentetarieven** hoger zijn dan de **groei van het BBP**?

De eerste vraag die werd gesteld betrof het **tekort** en de **schuld**.

We vroegen ons af hoe we deze kwestie konden aanpakken. Aan de ene kant hebben we de **uitgaven** en aan de andere kant de **inkomsten**. Er is sprake van een **tekort** als de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten. Maar wat varieerde het meest? De **inkomsten** of de **uitgaven**?

Dit is een eerste vraag, die opgedeeld kan worden in verschillende deelvragen die we aan **onderzoekers** hebben gesteld: zijn er domeinen waar de kosten sneller zijn gestegen dan de **gewestelijke uitgaven**? Om deze vraag te beantwoorden, moeten we de evolutie van de uitgaven van

de **afgelopen 10 jaar** analyseren, sinds de inwerkingtreding van de **6e staatshervorming** en de **financieringswet van 2014**, die de effecten sindsdien heeft gestabiliseerd.

Een van de belangrijkste veranderingen was de **overdracht van kinderbijslag** ter waarde van een miljard euro. Deze overdracht heeft geleid tot een sterke stijging van het **gewestelijk budget**, maar ook de **uitgaven** hebben deze trend gevolgd, vooral omdat Brussel genereuzer lijkt te zijn geweest dan de andere 2 Gewesten. Laten we dus de balans opmaken wat betreft de uitgaven.

Aan de kant van de ontvangsten verwees de **financieringswet van 2014** naar de **herfinanciering van Brussel**, om de stad de middelen te geven om zich naar haar status van **hoofdstad van Europa** en België te gedragen. Het totaal bedraagt 620 miljoen euro (plus 466 miljoen euro aan specifieke dotaties, waaronder 130 miljoen euro voor Beliris), maar de **compensatie** voor pendelaars bedraagt slechts **44 miljoen euro**.

De sprekers

We maken de balans op van de **uitgaven en inkomsten** met **Maxime Fontaine** en **Magali Verdonck**, economen en professoren aan de ULB en onderzoekers aan het **DULBEA**. Vervolgens zullen we in het derde deel proberen te begrijpen wat de **prognoses zijn bij een constant beleid**. Wat zal er gebeuren als de huidige situatie voortduurt, zonder verandering in de huidige regels of uitgaven?

Coralie Franc publiceert elk jaar met het **CERPE** (Centre de Recherches en Économie Régionale et Politique Économique) vooruitzichten over de **Belgische gewestelijke financiën** (Brussel, Wallonië, Franstalige Gemeenschap). Deze vooruitzichten worden niet alleen jaarlijks gepubliceerd, maar bevatten ook een analyse over **5 en 10 jaar**. Ik raad u aan om hun publicaties te raadplegen.

Staatshervorming

Toen op politiek niveau een **staatshervorming** werd overwogen die zou leiden tot een configuratie van **vier gewesten** (een hervorming die de territoriale en budgettaire bevoegdheden zou versterken), was de balans voor Brussel **catastrofaal**. Niet alleen zou het Gewest het **tekort van de Franse Gemeenschap** erven, maar het zou ook lijden onder het feit dat de **Vlaamse Gemeenschap** te veel investeert in Brussel in vergelijking met de middelen die Brussel zou kunnen vrijmaken. Deze hypothese, die in detail werd geanalyseerd, werd gezien als een **alarmsignaal**.

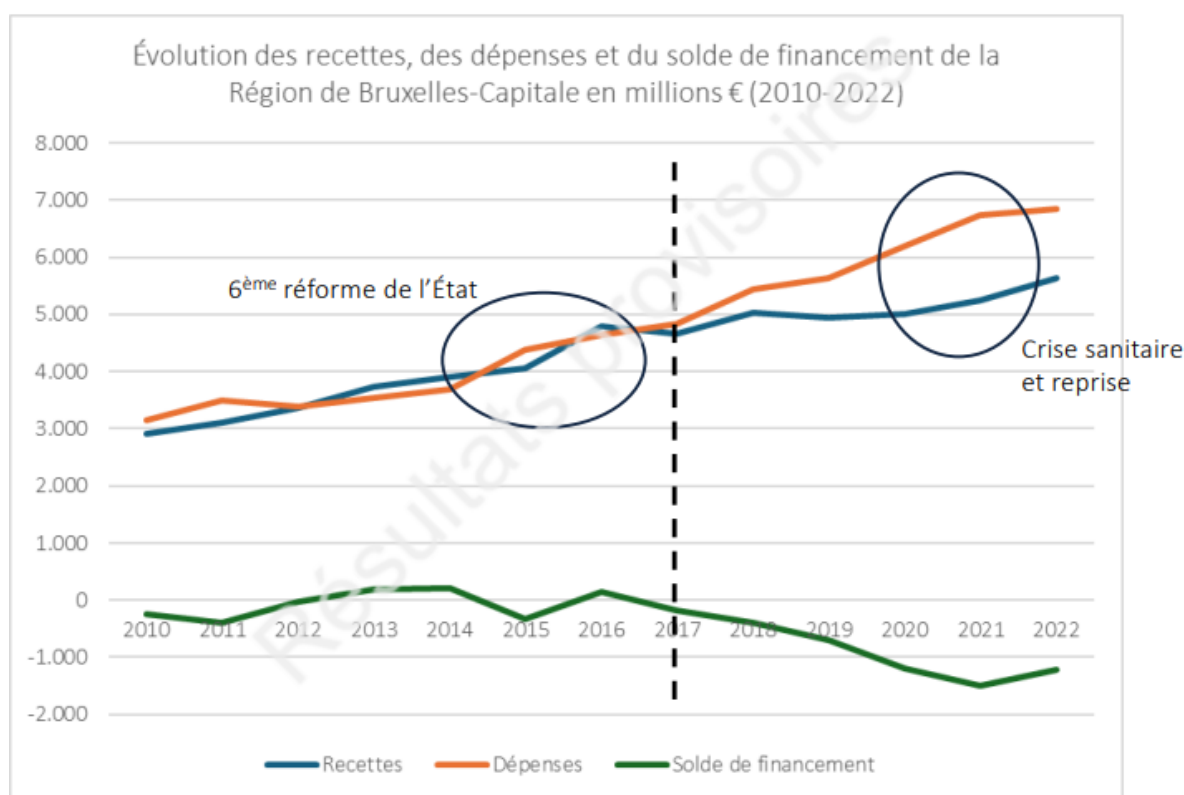
1. BEGROTINGSSITUATIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST: HOE IS HET ZOVER GEKOMEN?

Presentatie door **Maxime Fontaine** (onderzoeker overheidsfinanciën) en **Magali Verdonck** (senior econoom, DULBEA).

Hoe is het zover gekomen en wat kunnen we eraan doen?

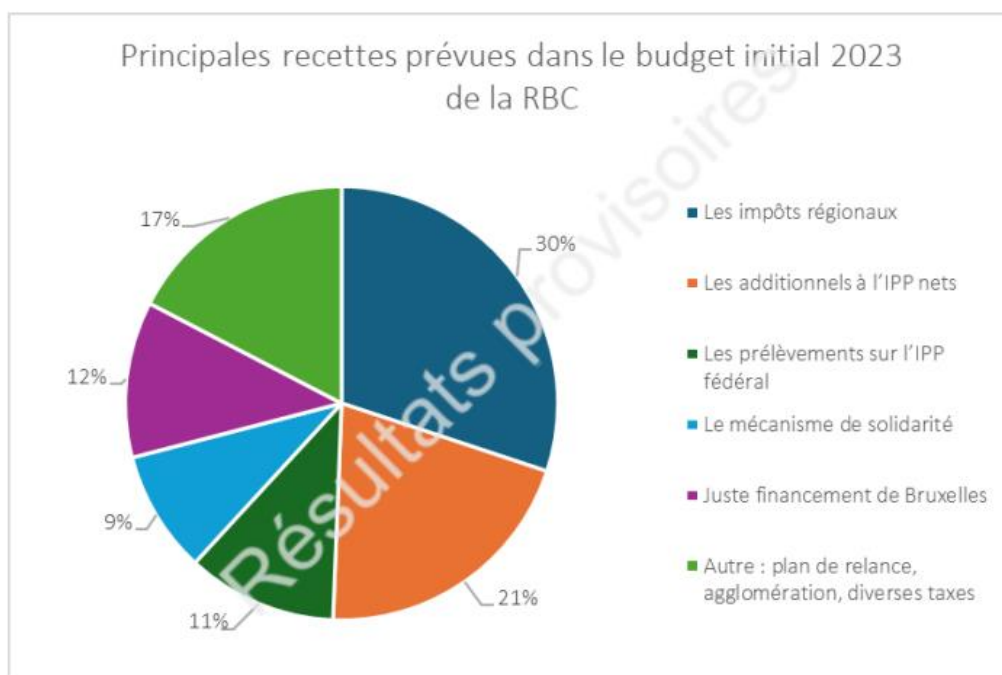
a) Inkomsten

De situatie in Brussel is zorgwekkend, niet in de laatste plaats vanwege de stijgende **kosten van de schuld**. In plaats van deze middelen te gebruiken voor beleid zoals het verlengen van de metro, moet de **rente** op de schuld worden afbetaald (zie **slide 1**), die zal blijven stijgen.

Vanaf 2017 zullen de **uitgaven** en **inkomsten** gelijktijdig toenemen, maar met een groeiende kloof. Hoewel de gezondheidscrisis leidde tot een sterke stijging van de uitgaven (terwijl de inkomsten minder toenamen), was er een goed herstel in 2021, toen de inkomsten snel groeiden terwijl de uitgaven stabiliseerden. Naast de crisis tussen 2017 en 2022 blijft er echter een **structureel probleem** bestaan. Het Rekenhof heeft geschat dat de coronacrisis en de Oekraïense (energie)crisis hebben geleid tot bijkomende uitgaven van 1,5 miljard euro in de 3 betreffende jaren (2020, 2021 en 2022), terwijl in dezelfde periode de schuld met meer dan 4 miljard euro is toegenomen.

Rappel des ordres de grandeur : les recettes de la RBC

Het Gewest wordt gefinancierd door zes **grote gehelen**, waaronder **de gewestbelastingen**, die **30%** van de financiering dekken. Met de eerste vier vermeldingen vertegenwoordigt dit **95% van de Brusselse gewestbelastingen**.

Impôt	2016	2022		Évolution 2016 - 2022
Droits d'enregistrement	596.979	675.463	45 %	13,1 %
Droits de succession	400.000	443.746	30 %	10,9 %
Taxes de (mise en) circulation	189.253	201.121	13 %	6,3 %
Droits de donation	76.295	107.175	7 %	40,5 %
Taxe sur les jeux et paris	24.725	29.327	2 %	18,6 %
Précompte immobilier	22.838	25.500	2 %	11,7 %
Taxe sur les jeux automatiques de divertissement	9.200	11.046	1 %	20,1 %
Total	1.319.345	1.493.393	100 %	13,2 %

Opcentiemen bij de PB

De PB is de **belasting op de inkomsten van natuurlijke personen**. In Brussel wordt deze belasting geheven op elke inwoner, en het Gewest heeft het recht om een **aanvullende belasting** op deze belasting te heffen. In 2022 bracht dit **825 miljoen euro** op, of **21% van de totale inkomsten**, en het is het Gewest dat dit percentage bepaalt.

Solidariteitsmechanismen

Secrétariat Commission
Régionale de Développement
Gewestelijke Ontwikkelings-
Commissie Secretariaat

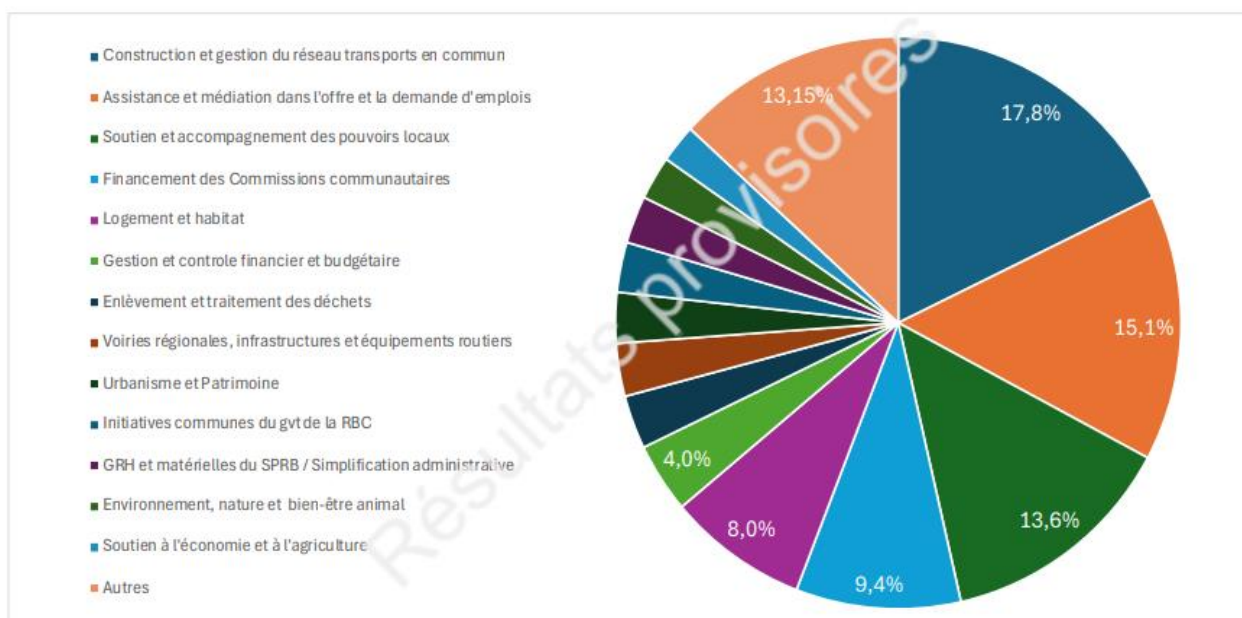
Rue de Namur 59
1000 Bruxelles
Naamsestraat 59
1000 Brussel

T +32 2 435 43 56
F +32 2 435 43 99
@ crd-goc@perspective.brussels [hier](#)
www.crd-goc.brussels [hier](#)

De inkomsten uit de PB stijgen, net als de andere inkomsten. Een vraag blijft echter de **correcte financiering** van Brussel, ten belope van **600 miljoen euro**. Er bestaan wel **compensaties**, maar zijn die voldoende om de **specifieke uitgaven** van Brussel te dekken? De inkomsten lijken over de hele linie **gelijkmatig** te zijn geëvolueerd, met een gestage toename. Het lijkt er dus op dat het **probleem** niet in de eerste plaats aan de **inkomsten** te wijten is.

b) Uitgaven

Rappel des ordres de grandeur : les dépenses de la RBC

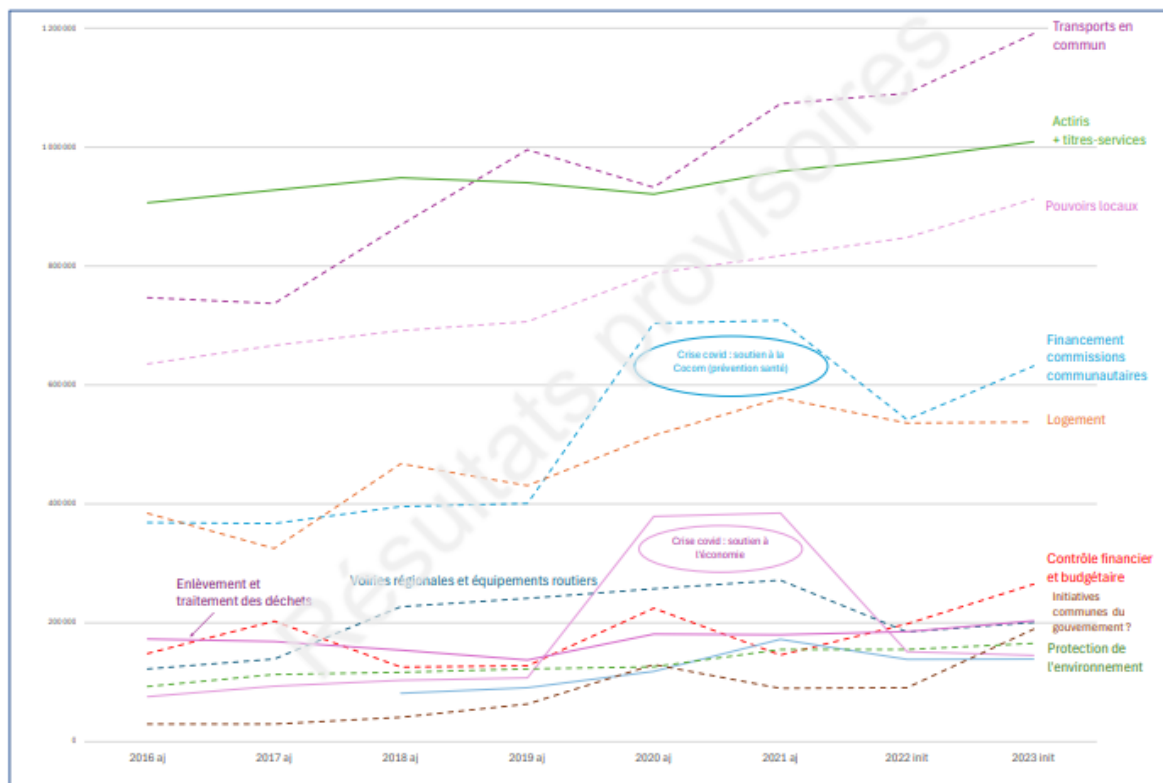
Source : Budget des dépenses initial 2023 de la RBC (avec corrections propres)

De grootste uitgaven van het Gewest betreffen:

- De MIVB
- Actiris en de dienstencheques
- Steun aan gemeenten
- Financiering van gemeenschapscommissies
- Huisvesting

Focus sur les dépenses (en absolu)

En pointillé les postes de dépenses évoluant plus vite que les recettes

Tussen 2017 en 2022 zijn de **uitgaven** sneller gegroeid dan de **inkomsten** (+17,4%). De stippellijn laat zien dat bepaalde uitgaven sneller zijn gegroeid dan de inkomsten. Het **openbaar vervoer** vertegenwoordigt bijvoorbeeld een aanzienlijk budget dat sterk is gestegen. Hoewel **Actiris** en de **dienstencheques** ook grote budgetten zijn, zijn ze daarentegen niet sneller gegroeid dan de inkomsten.

Wat betreft de **lokale overheden**, met name de **steun aan gemeenten**, was er sprake van een snellere stijging. De **financiering van gemeenschapscommissies** is ook gestegen, met een **piek** door de impact van de **coronacrisis**, aangezien de **GGC** verantwoordelijk is voor **gezondheidszorg**. Dit COVID-gerelateerde effect is nu weggewerkt, maar er spelen ook andere factoren mee.

Huisvesting groeide ook sneller dan de inkomsten, wat niet verrassend is gezien de duidelijke **ambities** van de regering op dit gebied. Er wordt soms gezegd dat de ontsporing te wijten is aan **Net Brussel**, maar de overeenkomstige curve geeft deze trend niet weer.

Wat betreft de **gewestwegen**, met name **tunnels**, is de evolutie sneller geweest dan de inkomsten, maar de situatie begint zich te stabiliseren. Dit lijkt een **inhaaleffect** te zijn na **chronische**

onderfinanciering, en zodra er financiering beschikbaar kwam, werd de curve opnieuw in evenwicht gebracht.

De **piek** in bepaalde uitgaven komt overeen met de steun die tijdens de gezondheidscrisis aan **bedrijven** werd toegekend. Bovendien begint de **post financiële en begrotingscontrole** op te vallen, wat erop wijst dat de **schuldenlast** zijn tol begint te eisen.

Initiatieven van de regering vormen geen grote uitgavenpost, maar ze nemen wel toe, vooral met projecten zoals **Mediapark**, het **Neo-project** en andere **Europese projecten**. Er moeten **grondige analyses** worden uitgevoerd om te bepalen of deze initiatieven **echte politieke keuzes** zijn die losstaan van **Europese financiering**, en we moeten in dit opzicht voorzichtig blijven.

Tot slot stijgen de uitgaven voor **milieubescherming** sneller dan de inkomsten, waaruit een duidelijke bereidheid blijkt om de uitdagingen van de **klimaatverandering** aan te gaan.

In het licht van deze situatie is het essentieel om na te denken over het beheer van deze grote uitgavenposten, die snel evolueren.

Focus sur les dépenses

Les 10 postes expliquant plus de 90 % de l'excédent par rapport aux recettes

MISSIONS	Croissance 2022/2016	Excédent dépenses 2022/2016 en millions €	Part excédent dépenses 2022/2016	Part contributions cumulées
Construction et gestion du réseau de transports en commun (> 90 % STIB)	46,0 %	213 905	22,6%	22,6 %
Fiscalité (hors additionnels transférés)	71,5 %	138 170	14,6%	37,1 %
Soutien et accompagnement des pouvoirs locaux	47,1 %	109 295	11,5%	48,6 %
Financement des Commissions communautaires	33,4 %	101 950	10,7%	59,4 %
Logement et habitat	39,6 %	85 258	9,0%	68,4 %
Soutien à l'économie et à l'agriculture	99,9 %	62 516	6,6%	75,0 %
Protection de l'environnement	67,6 %	46 445	4,9%	79,9 %
Équipements routiers	50,9 %	40 911	4,3%	84,2 %
Statistiques, analyses et planification	1022,6 %	29 533	3,1%	87,3 %
Initiatives communes du gvt de la RBC (hors projets UE)	33,6 %	24 008	2,5%	89,8 %
Gestion financière	93,0 %	22 397	2,4%	92,2 %
Croissance des recettes	17,38 %			

Source : Budgets de dépenses de la RBC et calculs DULBEA

Deze tabel toont het **bedrag van de uitgaven die de inkomsten overschrijden** en het aandeel van de verschillende uitgavenposten. De tabel laat de **10 belangrijkste posten** zien die **92% van het uitgavenoverschot** vertegenwoordigen. Deze uitsplitsing stelt ons in staat om de prioritaire gebieden die moeten worden onderzocht één voor één te identificeren.

Zo stegen de **uitgaven** voor de **bouw** en het **openbaar vervoer (MIVB)** met **46%**, wat overeenkomt met bijna een kwart van het overschot. De **steun voor gemeenten** is goed voor **11%** van dit overschot. Deze cijfers laten duidelijk zien waar verdere analyse nodig is om de oorzaken van deze stijging beter te begrijpen.

Een nadere **kijk** op deze uitgaven, met name voor het **openbaar**, is beschikbaar in de **slides**. De **conclusies** en **risico's** van deze uitgaven worden ook gedetailleerd beschreven in de presentatie. Tot slot worden mogelijke oplossingen voor deze problemen besproken op **slide 30**.

2. BEGROTINGSVOORUITZICHTEN 2024-2029

Presentatie door **Coralie Franc** (Université de Namur - CERPE).

De prognoses tonen een groei in de **prijnsindex** van ongeveer **2%** tussen nu en 2029, met een evolutie van de **gezondheidsindex**. De verwachte reële groei van het **BBP** in 2029 is **1,33%**, volgens gegevens van het **Federaal Planbureau**.

Paramètres macroéconomiques (en %)				
	Croissance de l'indice des prix à la consommation	Croissance de l'indice santé	Croissance réelle du PIB	Taux d'intérêt à long terme
2024	2,80%	2,90%	1,43%	2,80%
2025	1,80%	1,90%	1,26%	2,80%
2026	1,80%	1,80%	1,41%	2,90%
2027	1,80%	1,80%	1,31%	3,00%
2028	1,80%	1,80%	1,39%	3,10%
2029	1,80%	1,80%	1,33%	3,20%

Paramètres utilisés (estimations du BFP dans ses perspectives économiques 2024-2029 en février 2024 + recettes d'IPP du SPF Finances)

Sources : BFP et calculs CERPE.

Projection de la clé IPP restant au Fédéral et de la clé navetteur de 2024 à 2029					
	Clé IPP			Clé navetteurs	
	Région wallonne	Région de Bruxelles-Capitale	Région flamande	Région wallonne	Région flamande
2024	27,717%	8,346%	63,937%	38,177%	61,823%
2025	27,615%	8,381%	64,003%	38,495%	61,505%
2026	27,616%	8,390%	63,993%	38,793%	61,207%
2027	27,591%	8,385%	64,023%	39,085%	60,915%
2028	27,586%	8,385%	64,029%	39,393%	60,607%
2029	27,561%	8,388%	64,051%	39,734%	60,266%

Informations sur les flux de navetteurs sur base des projections du BFP

Sources : SPF Finances, BFP et calculs CERPE.

Deze tabel toont de verwachte **totale inkomsten** tot 2029 en de overeenkomstige **uitgaven**. Ze toont ook verschillende soorten **begrotingssaldi** en informatie over de **eigen schuld** en de **geconsolideerde brutoschuld**.

Ten eerste wordt het **primaire saldo** berekend door de **primaire uitgaven** af te trekken van de **totale inkomsten**. Dit saldo vertegenwoordigt de **budgettaire basisprestatie**, exclusief de rentelasten.

Vervolgens wordt bij het **geraamde netto te financieren saldo** rekening gehouden met het **primaire saldo**, waarvan de **rentelasten** worden afgetrokken en de **onderbesteding van de kredieten** (d.w.z. de uitgaven die niet volledig zijn vastgelegd) wordt toegevoegd.

Ten slotte volgt het **geconsolideerde ESR-saldo** de boekhoudnormen die op het niveau van de Europese Unie zijn geharmoniseerd. Dit is een **referentiesaldo** voor de beoordeling van overheidsfinanciën volgens Europese normen. Dit saldo komt overeen met het **geraamde netto te financieren saldo**, aangepast met de **ESR-correctie** en inclusief de ESR-saldi van de overheidsinstellingen die binnen de **consolidatiekring** vallen.

2. Projections budgétaires 2024-2029 (en milliers EUR)

	2024 ini	2024 CERPE	2025	2026	2027	2027	2029	Croiss. annuelle 2024-2029
Recettes totales (hors endettement)	5 691 495	5 631 222	5 493 121	5 637 307	5 772 285	5 893 295	6 042 200	1,20%
Transferts du Pouvoir fédéral	1 785 413	1 755 140	1 803 453	1 830 073	1 853 869	1 880 917	1 907 149	1,33%
Recettes fiscales	2 804 622	2 804 622	2 876 702	2 987 992	3 096 773	3 204 919	3 316 190	3,41%
Fonds budgétaires	433 817	433 817	441 416	447 185	453 057	459 035	465 120	1,40%
Autres recettes	667 643	637 643	371 550	372 058	368 586	348 424	353 742	-11,93%
Dépenses primaires totales	6 990 231	6 979 090	6 920 869	7 033 892	7 012 791	7 108 057	7 239 165	0,70%
Dépenses primaires ordinaires	2 689 134	2 689 134	2 732 718	2 781 907	2 831 981	3 230 002	3 288 142	4,10%
Dépenses primaires particulières	4 071 375	4 060 234	3 746 735	3 804 800	3 727 753	3 419 020	3 485 902	-3,06%
Fonds budgétaires	229 722	229 722	441 416	447 185	453 057	459 035	465 120	15,15%
Solde primaire	-1 298 736	-1 347 868	-1 427 749	-1 396 584	-1 240 506	-1 214 762	-1 196 965	-1,62%
Charges d'intérêt totales	334 087	334 087	372 149	413 918	458 369	501 923	548 225	10,41%
Solde net à financer	-1 632 823	-1 681 955	-1 799 897	-1 810 503	-1 698 875	-1 716 685	-1 745 190	1,34%
Sous-utilisation de crédits	240 000	240 000	230 022	233 830	232 872	236 042	240 481	0,04%
Solde net à financer prévisionnel	-1 392 823	-1 441 955	-1 569 875	-1 576 673	-1 466 002	-1 480 643	-1 504 709	1,56%
Dette propre de l'entité	11 807 975	11 857 107	13 426 981	15 003 654	16 469 656	17 950 299	19 455 008	10,50%
Corrections SEC	322 791	336 203	122 194	122 608	25 308	25 736	26 173	-39,50%
Solde SEC de l'administration centrale	-1 070 032	-1 105 751	-1 447 681	-1 454 065	-1 440 694	-1 454 907	-1 478 537	6,68%
Solde de financement SEC du périmètre de consolidation	19 423	19 423	19 967	20 326	20 692	21 065	21 444	2,00%
Corrections résiduelles	0	0	0	0	0	0	0	0,00%
Solde de financement SEC consolidé	-1 050 609	-1 086 328	-1 427 714	-1 433 739	-1 420 002	-1 433 842	-1 457 093	6,76%
Dette brute consolidée	14 515 038	14 564 170	16 134 044	17 710 717	19 176 719	20 657 362	22 162 071	8,83%
Rapport dette directe/recettes	207,47%	210,56%	244,43%	266,15%	285,32%	304,59%	321,99%	

Sources : Budget 2024 initial de la RBC et calculs CERPE.

In deze tabel worden de **totale inkomsten** geschat op **5,691 miljard euro** in 2024, oplopend tot **6,042 miljard euro** in 2029, wat neerkomt op een **jaarlijkse groei van 1,20%**.

De **totale primaire uitgaven** zullen in 2024 **6,990 miljard euro** bedragen, met een prognose van **7,239 miljard euro** in 2029, wat overeenkomt met een jaarlijkse groei van **0,70%**. Hoewel de inkomsten iets

sneller zullen stijgen dan de uitgaven, zou het **primaire saldo** daardoor moeten verbeteren van **1,298 miljard euro** in 2024 tot **1,196 miljard euro** in 2029. Hoewel deze verbetering aanzienlijk is, blijft het primaire saldo over de hele periode **grotendeels negatief**.

Uit het **geraamde netto te financieren saldo**, dat rekening houdt met het primaire saldo door de **rentelasten** af te trekken en de **onderbesteding van de kredieten** toe te voegen, blijkt dat de rentelasten zullen stijgen van **334 miljoen euro** in 2024 tot **548 miljoen euro** in 2029, met een gemiddelde jaarlijkse groei van **10,41%**. Zelfs als het primaire saldo verbetert (maar wel negatief blijft), blijven de rentelasten zwaar wegen, waardoor het **geraamde netto te financieren saldo** achteruitgaat van **-1,392 miljard euro** in 2024 tot **-1,504 miljard euro** in 2029.

Ten slotte vertoont het **geconsolideerde ESR-financieringssaldo**, dat het saldo van de entiteiten in de consolidatiekring omvat, een gelijkaardige achteruitgang: het daalt van **-1,050 miljard euro** in 2024 tot **-1,457 miljard euro** in 2029, met een jaarlijks groeipercentage van **6,68%**.

De **geconsolideerde brutoschuld**, die de schuld van het centrale bestuur en die van de consolidatiekring omvat, stijgt ook in een zorgwekkend tempo, van **14,5 miljard euro** in 2024 tot **22,162 miljard euro** in 2029, met een gemiddelde jaarlijkse groei van **8,83%**. Dit betekent dat de schuld als percentage van de totale inkomsten zal stijgen van **207,47% in 2024 tot 321,99% in 2029**.

Het is belangrijk op te merken dat het traject tussen 2027 en 2029 lijkt **af te vlakken**, maar de algemene trend blijft **zorgwekkend**.

De huidige **schuld** weegt zwaar op de **begroting**, maar het is belangrijk op te merken dat veel **leningen** werden afgesloten toen de **rentetarieven** relatief laag waren. Wanneer deze leningen echter **aflopen**, zijn de **rentetarieven** waarschijnlijk hoger, waardoor de financiële druk op de begroting nog verder toeneemt.

Er is ook een **risico van verslechtering** van de **overheidsrating**, waardoor het in de toekomst voor het Gewest nog duurder zou worden om te lenen.